

До
Председателя на научното жури
за оценяване на дисертационния
труд на Атанас Стоянов за
придобиване на образователната
и научна степен „доктор“

СТАНОВИЩЕ

от доц. Росица Недкова Иванова – катедра „Счетоводство и анализ“ на УНСС, доктор
по икономика

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално
направление 3.8. Икономика

Автор: *Атанас Янев Стоянов – докторант на Висше училище по застраховане и
финанси, докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“*

Тема: *Актуални финансово-счетоводни аспекти на бизнес комбинациите*

Научен ръководител: *проф. д-р Емилия Миланова*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 198 от 25.04.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**Актуални финансово-счетоводни аспекти на бизнес комбинациите**“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Атанас Янев Стоянов – докторант към катедра „Счетоводство и одит“ на Висше училище по застраховане и финанси.

Предадените от докторант Атанас Стоянов материали включват документи по представен опис: заявление за публична защита; дисертационен труд; автореферат на дисертационния труд; справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика; списък на публикациите по темата на дисертационния труд; списък на всички публикации; списък на известните ми цитирания на мои публикации от други автори; справка за основните научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд; кратки

биографични данни за докторанта и информация за изпълнението на изискванията при обучението в докторска степен; декларация за оригиналност и достоверност.

Докторант Атанас Стоянов е приложил 4 (четири) броя статии, публикувани в електронното списание на ИДЕС, 3 (три) от които са по темата на дисертационния труд.

След като се запознах с представените от докторанта документи установих, че те напълно съответстват на изискванията. Нямам бележки по представените документи.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Докторант Атанас Стоянов е роден през 1994 г. През 2017 г. завършва ОКС „Бакалавър“, специалност „Счетоводство“ на Университета за национално и световно стопанство (УНСС), а през 2018 г. ОКС „Магистър“ със специализация в областта на публичния сектор, също в УНСС. От 2019 г. до момента се обучава във Висшето училище по застраховане и финанси в докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“. През 2023 г. специализира в САЩ в университета на Пенсилвания. Висшето образование и проведената специализацията са в пълно съответствие с докторската програма, в която се обучава г-н Атанас Стоянов.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Атанас Стоянов обхваща текст от 257 компютърни страници, като изложението е структурирано в увод, три глави, заключение и използвани литературни източници, общо 259 броя, от които: на български език – 12 бр.; нормативни източници – 30 бр.; чуждестранни източници – 201 бр.; чуждестранни бази данни – 6 бр.; други интернет източници – 10 бр. Литературните източници са използвани коректно и добросъвестно.

Темата на дисертационния труд е актуална и определено е интересна както за теорията на счетоводната наука, така и за счетоводната практика.

В увода на дисертационния труд ясно и точно са посочени: актуалността на темата, като се подчертава, че в специализираната литература не се наблюдава комплексно научно изследване на икономическата и счетоводната същност на бизнес комбинациите; поставените от автора цел и четири изследователски задачи; обекта и предмета на научното изследване; изследователската теза; използваните подходи и методи при изследването; направен е кратък преглед и обосноваване на съдържанието и структурата на дисертационния труд; посочени са ограничителните условия на изследването по темата на дисертацията. В заключение следва да отбележа, че в увода докторантът достоверно и добросъвестно е представил необходимите наукометрични характеристики по темата на дисертационния труд.

Първа глава на дисертацията е с наименование „Същност, историческо развитие и мотиви за осъществяване на сливания и придобивания. Правно-организационна рамка, регламентираща сливанията и вливанията като форми на преобразуване на търговските дружества“ и обхваща текст от 62 компютърни страници (с.7-с.69). Втора глава е с наименование „Бизнес комбинациите като обект на счетоводно отчитане и представяне във финансовите отчети на предприятията“ и обхваща текст от 93 компютърни страници (с.70-с.163). В трета глава на дисертационния труд са представени резултатите от проведеното емпирично изследване относно практическата приложимост на изведените и систематизирани по подходящ начин насоки за подобряване на съществуващите подходи и методи за представяне на бизнес комбинациите във финансовите отчети на предприятията. Тази част от дисертационния труд обхваща текст от 70 компютърни страници (с.164-с.234). Посоченото дава основание да се направи извода, че структурирането на материала в дисертационния труд е обосновано, в историческа и логическа последователност, а обособените три глави са балансирани.

В заключението на дисертационния труд докторантът обобщава съдържанието на трите глави, умело извежда получените от изследването резултати и на тази основа систематизира най-важните постижения в научен и практико-приложен аспект. Този подход позволява докторант Атанас Стоянов да обобщи научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд.

Внимателният прочит на дисертационния труд ми дава основание да посоча, че представените исторически факти, нормативната уредба, различните тълкувания и личните становища на докторанта са представени достоверно, коректно и убедително.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В дисертационния труд са посочени четири научни и научно-приложни приноси. Те се изразяват в следното:

1) извършен е исторически преглед на отделните вълни на сливания и придобивания. От позициите на историко-логическия подход докторантът подробно и задълбочено е разграничил отделните вълни, ясно и точно е посочил характерните особености и обхвата на всяка от вълните, систематизирал е факторите, довели до възникването и последващото развитие на отделните вълни, обобщил е силните и слабите страни на антитръстовото законодателство в исторически аспект в САЩ, законодателството в тази област в Европейската общност (Европейският съюз) и в България. На основата на критичен анализ на правно-организационната рамка, регламентираща сливанията и вливанията, застъпена в българската правна и юридическа литература докторантът стига до извода, че в българската

законодателна уредба има празнота, която се дължи на липсата на норма за определяне на съотношението на замяна на акциите и дяловете в случаите, при които нито едно от участващите в сделката търговски дружества не е публично дружество (с.44). Напълно подкрепяме мнението на докторанта, че макроикономическите условия, различните правителствени решения и технологичния напредък са основните предпоставки за възникването и последващото развитие на вълните на сливанията и придобиванията, както и че задълбочения анализ и оценката на информацията за протичането на отделните вълни ще доведе до намаляването на ентропията и допусканите грешки при осъществяването на бизнес комбинациите, като по този начин ще се намали броя на неуспешните сделки.

2) Елиминирани са съществуващи недостатъци в концепцията за справедливата стойност. Докторантът стига до извода, че „след като сделката между пазарните участници към датата на оценяване е обичайна, то справедливата стойност изключва всякакви задължителни и/или принудителни сделки“ (с.77). Докторантът прави предложение за „елиминирание на съществуващите недостатъци на справедливата стойност при липсата на основен пазар за даден актив или пасив и при невъзможност за определяне на справедливата стойност, освен формулирайки ненаблюдаеми хипотези, то вместо по справедлива стойност счетоводната оценка да се извършва по цена на придобиване“, която в конкретните случаи би спомогнала за постигането на далеч по-надеждно оценяване. Също така докторантът прави обосновано предложение за необходимостта от „въвеждането на определено минимално изискуемо количество транзакции, под което обемът или дейността за актива и пасива се считат за значително намалели.“

3) Докторантът задълбочено и с необходимите аргументи доказва необходимостта от въвеждането на задължително начисляване на разходи за амортизация на търговската репутация по време на полезния ѝ живот (с.135). Според него полезният живот на търговската репутация следва да бъде „пряко зависим от необходимия времеви период за пълна интеграция на бизнес комбинациите“ (с.136). След обстоен и задълбочен преглед на специализираната литература в тази област докторантът стига до извода, че този период е 5 години. (с.136).

4) представено е предложение за включване на показатели за интегрирана отчетност в оповестяванията към МСФО 3 Бизнес комбинации в ролята им на нефинансови показатели за измерване на успеха на бизнес комбинациите. Включването на нефинансови показатели ще повиши информационното осигуряване на потребителите на финансовите отчети с общо предназначение. Необходимостта от използването и на нефинансови показатели се поражда от обстоятелството, че в допълнение към универсалното правоприемство при бизнес

комбинациите на всички права, задължения и модалитети на един правен субект или дробни части от тях, преминаващи върху друг субект, бизнес обединенията оказват влияние и имат въздействие и извън рамките на участващите в преобразуването дружества, а именно върху клиентите, доставчиците, инвеститорите, конкурентите, банките, регулаторните органи и др. Подходяща за постигането на тази цел е предложената система от 35 общи показатели за комплексно и последователно отчитане на създаването на стойност в дългосрочен времеви аспект.

В заключение следва да отбележа, че подкрепям посочените приноси в дисертационния труд. Те са резултат от научното изследване на докторанта по темата на дисертацията и са негов личен принос. Приносите в дисертационния труд имат торетичен характер и обогатяват научната теория на счетоводството като самостоятелна наука и като важна функция на управлението на предприятията. Приносите имат и практико-приложен характер за решаване на съществуващи проблеми в практиката. Предложените от докторанта идеи, конкретизирани като научни и научно-приложни приноси, са значими и могат да бъдат използвани в практиката за нейното подобряване по въпросите на счетоводното признаване, първоначалното и последващо оценяване, отчитането и представянето на бизнес комбинациите във финансовите отчети на предприятията.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторант Атанас Стоянов е представил четири статии, три от които са свързани с изследванията по темата на дисертационния труд. Те са публикувани в електронното списание на ИДЕС, както следва: бр.3/ от 2019 г.; бр.2/2020 г.; бр.4/2020 г. и бр.3/2022 г. Статиите са посочени коректно в Автореферата към дисертационния труд.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От справката за минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика, представена в комплекта от документи, описан в т.1 от изготвеното от мен становище, се вижда, че докторант Атанас Стоянов изпълнява минималните национални изисквания за това.

7. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд на Атанас Стоянов е изготвен в съответствие с установените изисквания и представя в достатъчна степен, пълно и точно съдържанието, постигнатите резултати и приносните моменти в труда.

8. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към проведеното научно изследване по темата на дисертационния труд и към комплекта представени материали.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и резултати по темата на дисертационния труд напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидата Атанас Янев Стоянов притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на задълбочени научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното научно изследване по темата на дисертационния труд, съгласно предоставените от докторанта материали, описани в т.1 на изготвеното от мен становище (дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси), и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Атанас Янев Стоянов в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8. Икономика.

21 май 2023 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Росица Иванова)